

123/1928-29. n.

Kinatala piadabil:

Dr. Teghu Gynla
professor unuak
is alulirothnak.

Debreun, 1928. okt. 25. in

Mhuny
s. i. Gapan.

Jogtudományi kandidátusi értekezés
a társadalom-, állam- és jog-
tudományok köréből.

Zavaros. Évfolyam.

Debrecen, 1978. évi. 26.

Előzetes
Kand. ² ¹ ²

Továbbmunkák:

Dr. Teghze Gyula: Társadalom,-
állam és jogbölcselet. 1924.1 -

Dr. Teghze Gyula: Kereses Társada-
lomtudományi tanulmányok.

Pulsky Ferenc: A jog-és ál-
lambölcselet alapjai.

Móó Gyula: Bevezetés a jogfilo-
zófiába.

Bernstein: Mi a Szocializmus?

Földes Béla: Szocializmus.

Somló Bódog: Sociologia.
Jogbölcseleti előadások.

Palágyi Menyhért: Marx és tanítása.
A Marx-féle határozatlansága-
nak bizonyítása.

Marxali Henrik: A nemzeti, költé-
neti, bölcséleti szempontból.

August Bebel: A nő és a szocializmus.

Iste:
Doróczy István
Jogelgató.

Szocializmus és társadalombölcselet.

Szocializmus és tudomány.

Mielőtt a kulajdonképpeni tárgyra térnénk, vizsgáljuk meg egy szülőigesteri ellenvetést, mely, ha helytálló volna, nem csak kizűzött tárgyakon, hanem minden hasonló tárgyon való elmélkedés lehetőségét is kizárná.

„Az eszmék, gondolatok nemzetköziek, a tudománynak nincs hatálya,” mondják. „A szocializmus pedig tudomány. Ezért épp úgy nem lehet

angol, francia, német szocializmusról beszélni, mint holland aritmetikáról, dansk geometriáról, vagy svéd asztromóniáról."

Éz az elenvetés. Látni fogjuk, hogy a syllogismusnak, melyben kifejtésre jut, nincs meggyőző ereje, mert a praemissák egyiké sem helytálló. Mikor azt mondjuk, hogy "a tudománynak nincs hatálya," ne feledjük hozzátenni, mint Pasteur sette, - hogy "a tudósmak van." Éz pedig mindenekelőtt azt akarta jelenteni,

hogy a tudós első sorban em-
ber s csak azután tudós és
hogy belső, lelkiélete, érte-
lmei egészen mások, mint
felfedezései, találmányai.

Azán még valamit. Ne
tévesztük össze a csinált, ki-
talált tudományt egy más
tudománnyal, mely maga ma-
gát csinálja, találja ki. Azt
elmondhatjuk, hogy a már fel-
talált tudományos igazság,
-ekben, - bármely emberi ér-
telem által felfogható, érte-
kelhető. De ez is csak ebben

áll meg, de nem a valóság-
 ban. Vajjon egy osztályban
 hány tanuló érti meg az elő-
 adott, tanított matematika
 tudományát? De még ha a
 már feltalált tudományos is-
 gasság bárki által fel is fog-
 hatsó, ebből még nem követ-
 kezik sem az, hogy azt bárki,
 sem hogy bárhol feltalálta
 volna. Nem véletlen az, hogy
 Galilei olasz és nem hollandia-
 volt. A tudomány fejlődése mu-
 tatja, hogy a szántalan ember-
 csoportból csak igen kevés szol-
 gálta a tudomány előhaladását.

Még ebben a szűkebb, kivált-
 ságos embercsoportban is a külön-
 böző népek képessége más és
 más. Az egyik a stellemudomá-
 nyok, másik a természetudomá-
 nyok, a harmadik pedig a más-
 hol feltalált tudomány tovább-
 fejlesztése, hasznosítása, vagy
 alkalmazása terén kiváló.

Vajjon a philosophiai,
 stociális és különösen stociális-
 ta elméletek, így, mint más
 tudományos igazságok, bárki,
 mások által is felfoghatók-e?
 Vajjon keletkezési helyükről
 bákova, básmilyen néps által

átvéve változatlanul meg-
 nosítható-e bizonyos mé-
 ségi fok alatt? Ha Európa ki-
 lönböző országaiban nézünk,
 láthatjuk, hogy az előbb fel-
 tett kérdésre csak tagadó lehet a
 helyes felelet és hogy a ki-
 lönböző népeknek a természettől
 adott, velük született, száradón
 folyamán kifejlődött jelene
 és természetük más és más és
 bizony gyakran megváltozik,
 hogy a külföldről jövő társadalmi
 eszméket magába fogadni, fel-
 szívni nem tudja. Amikor azt
 hiszik, hogy eredeti állapotban

homosítják meg, a meghonosítás plusza kényével már lényegében megváltoztatják.

A most kifejtett igazságban senki sem kételkedett, ha a marxisták által alkalmazott „tudományos Szocializmus” kifejezés zavart nem okozott volna néhány elmében.

A Szocializmus, - mondotta Wilhelm Liebknecht - nemcsak politikai párt, hanem tudomány is. Engels pedig kifejtette, hogy a Marx genialitása folytán „a Szocializmus utópiából tudományja lépett elő.” Marx

előtt a szocialista gondolkodók egyedül agyukból és szívükből merítették az ideális társadalom eszméjét, amelyet a létező társadalommal szembehelyeztek. Marx fedezte fel a Kapitalista társadalom fejlődésének törvényszerűségeit és a feltétlenül belső szükségességet, amely által a Kapitalista termelési rendszer, - önmagát és végzetlenül, - önmagát semmisíti meg. Ebben formán „a Szocializmus tudomány lett, a politikai mozgalom theoretikus meg-

jelölése."

Bizonyos, hogy Marx tartózkodott részletesen leírni a jövő társadalmát. Mégis, minthogy nem csupán történetíró és közgazdász volt, hanem és mindenképpel pártkiveli eszlekményeit vezető pártfőnök is, nem szabadulhatott egészen annak sikerességébe alól, hogy legalább általános fogalmát ne adja annak a társadalomnak, amellyel a proletáriátus forradalmi ténye által a polgári társadalmat helyettesítendő.

Ha ezt meg nem kette volna,
 pártkiveimelt semmi cselekvési
 lehetősége sem lett volna.

A valóságban Marx és
 Engels a „Kommunistische
 Manifest“-ben, midőn megje-
 lölt az átmenet ütemét, a-
 mit a győzelmes forradalom
 diktál, nemcsak a kényekben
 helyes fejlődésnek elmeletét
 adják. Midőn Engels az „Anti-
 dühring“-ben azt írja, hogy
 „a termelési eszközök társa-
 dalmi kisajátítása nem csupán
 teljesen elegendő és anyagi

szempontból napról-napra
 gazdagabb létet fog biztosítani
 a társadalom minden egyes tag-
 jának, de garanciáit fogja a
 testiek és szellemiek felett való
 szabad rendelkezésjog kifejlődé-
 sét és megvalósítását, ha ez a
 jövő társadalmának „receptje”,
 ugyanak, mint a nagy utópis-
 táké, meg Saint-Simoné, vagy
 Fourrieré.

A német marxisták feje,
 August Bebel is a nőről írott
 jól ismert munkájában képen
 lefesti a jövő államának képét

és felállít egy utópiciát abban az értelemben, melyet a marxisták tulajdonítanak e szónak.

Szükségképpen megvan volna minden társadalmisudományi elmélettel: a tudomány megmondja, hogy mit a dolgok és néha, hogy mié lesznek; de azt nem mondja meg és sohasem fogja megmondani, hogy ezt, vagy azt kell csinálnunk, mert hiszen ez nem a tudomány feladata. De mert ezt is várjuk tőle, tehát olyat, amit nem is adhat, gyakran sokakat bevezélni a tudomány

csődjéről is.

A tudomány megismer-
teti velünk a valóságot és nem
a kötelességeinket, belevetésünket,
magatartásunknak törvényeit és
nem technikáját világítja meg.
Kétségtelen, hogy belevetésünk teh-
nikáját, eszközeit is sugallhatja,
de ezen eszközöknek csak egy meg-
határozott célhoz való viszony foly-
tán van értékük, és ez a cél nem
a tudomány, amely azt csak meg-
határozza.

Például a physiologia törvé-
nyeinek mélyebb ismerete meg fog-
ja adni az eszköztöket az emberi

élet tartományának bőlen egész-
 ségtan és köhéleles agóggástát
 állal való meghosszabbításához.
 De az élet megérdemli-e, hogy
 éljünk? Kell-e, hogy küzdjünk
 a belegég ellen és amennyiben
 lehet, győzzük le, avagy így kell-e
 azt tekintenünk, - mint Pascal
 híres „Prière”-jében lete, - mint
 egy gondviseleszteri jótéteményt,
 mely által Isten megsemmisíti
 a világ és test csalóka bélványait?
 A physiologiának nincs válasza e kér-
 désekre, az orvosudomány fel sem te-
 rti őket: megoldottaknak veszi.
 és nincs ez másképp a

társadalombudományokban sem.
 Ezek útján bíróságra jutunk
 bizonyítékok, melyek megis-
 merkednek bennünket a je-
 lenségek közötti állandó, bír-
 os viszonyokkal. De nem ha-
 tározták meg azokat a célokat,
 melyekre tekintettel ezen is-
 mereteinket felhasználhatjuk.
 létszertüéségi, méltányossági,
 igazságügyi tekintetek, me-
 lyek a cselekvést, tevékenységet
 és különösen a politikai és
 társadalmi tevékenységet utal-
 ják, teljesen idegenek a tudó-
 mány előtt.

A pénz, mint értékmé-
rő és csereszűrő szerepének e-
lvezése nem oldja meg a vitát
a monometalistas és bimetalhis-
tás között. A külkereskedelem
mechanizmusának, a csere je-
lenségeinek legbelsőbb vizs-
gálata sem hozza egy fedél
alá a védvamosokat és a sta-
badkereskedelem híveit.

A marxizmus a vállá-
latok központosítását, a kisi-
par, kiskereskedelem, kisgazda-
ság fokozatos leépítését állítja
fel követelménynek. Ezt a követényt
adotta Stámos marxista theoretikus

nem tette magáévá. De,
ha feltesszük is, hogy ennek a
körvénynek a helyessége be-
van bizonyítva, mit volnának
azok a gyakorlati következt-
mények, melyeket maga után
vonnak?

Egy új irányzatot érlel-
nénk, vagy az evolúció egy új
körvényt formulázhatnánk: a
Közgazdaságtan tudományát ért
és csakis ért csinálhatja.

Vajjon a vállalatok és
a tulajdon koncentrációjánál
passzíván, a dolgok folyásába
való minden beavatkozás nélkül

assisztáljunk-e? Vagy sietes-
sük azt például pénzügyi
körvények, a kisbirtok javá-
ra a nagybirtok rovására
hozott intézkedések által?
Vagy talán éppen lassítjuk,
akkadályozzuk a kisbirtokosok
ment, kisgazdaságot fenntartó és
erősítő politika által?

Ez mindmégannyi ce-
llevési lehetőség, melyek kö-
zött választani a kisgazdaság-
ban tudomány nem ad módot.
Mert, ha egy bizonyos népnél
egy államférfi, például a poli-
tika állandósága érdekében,

a gazdasági fejlődés által
 fenyegetett középosztály fen-
 tartását óhajtja, vagy ha egy
 emberbarát vonatkozik milli-
 ók existenciáját a szabadver-
 seny veszélyeinek kitérni, egé-
 szen világos, hogy ezeknek a
 praecupációknak a tudomány-
 hoz semmi köze. Megvan-
 nának ezzel azok a marxista
 socialisták, akik türelmetlenül
 várják az órát, mikor az ipar
 concentratioja lehetővé fogja
 tenni a termelési eszkö-
 zök socializálását.

Az eszmény a valóságban

nem adható meg, sem a
 cselekvés szabálya törvények-
 be nem szorítható: ez az al-
 talános érvényű igazság an-
 nál inkább alkalmazható a
 szocialisták terainál, mert
 éppen ezek azok, melyeknél
 a megformulított eszmény
 a valóságtól legtávolabb van.

A marxista német
 Bernsteinnek el kellett ismer-
 nie, hogy „a szocializmus nem
 lehet kitartólag tudomány és
 nem is az.” A szocializmus a
 jövő társadalmi rendjének az
 elmélete és éppen ezért egyetlen

Karakteristikája sem használható fel tudományos kimutatásokra.

Sátjuk tehát, hogy milyen értelemben lehet a Szocializmus tudományos és milyen értelemben nem lehet az. Tekintettel Mellek lennie mindig tekintélyesebb stánni tényre és meg Mellek próbálnia saját céljára felhasználni minél több különféle követényt, lélektanist' epp' úgy, mint Közgazdaságtanist. De mindig fenn fog állani az, hogy ami a Szocializmusban

Ennek az eljövendő társadalmi rendszer a földön kelene megvalósulni. Mégis az a kép, melyet arról a socialista tanok a különböző népekkel rajzolnak, a módszer, mely szerint azt megvalósítani akarják, épp úgy revalitív, mint az a kép, melyet a népek vallásukban, vagy mythológiájukban a földönkívülről alkottak; éppen úgy formálva van semésséi közt, lényük közt, vágyaik közt, a faj multjában gyökerező legrégebb emlékeik közt, egyaránt lelkük közt.